

„Vana Tallinn”, XXV (XXIX), 2014.

Tradycja renomowanego estońskiego czasopisma historycznego¹, tytuł tłumaczy się na „Stary Tallinn”, sięga lat trzydziestych ubiegłego wieku. W przededniu II wojny światowej, która na całe półwiecze przyniosła Estonii utratę świeżo zdobytej niepodległości, Tallińskie Towarzystwo Historyczne wydało cztery zeszyty nowego rocznika (1936–1939). Wznowienie periodyku okazało się możliwe dopiero wraz z odzyskaniem niepodległości (1991), dzięki współpracy władz miasta Tallina oraz tamtejszego Uniwersytetu. Do wskrzeszenia pisma waleńnie przyczynił się prof. Raimo Pullat, wybitny badacz nowożytnych i najnowszych dziejów Estonii i Europy (szczególnie krajów strefy bałtyckiej). Rocznikiem kieruje do dziś. Zespół redakcyjny współtworzą naukowcy z młodszego pokolenia: Tõnis Liibek, Enge Hanson, Aigi Heero i Lauri Surma. Wspiera ich liczne, międzynarodowe grono członków i korespondentów Komitetu Redakcyjnego (ogółem 24 osoby). Obok Estończyków są wśród nich badacze z Austrii, Czech, Danii, Finlandii, Łotwy, Niemiec, Rosji, USA oraz czworo Polaków². W tej sytuacji nie dziwi bardzo szeroki naukowy profil pisma, obejmujący oprócz dziejów Tallina i Estonii, historię gospodarki, społeczeństwa i kultury krajów bałtyckich i Europy Środkowo-Wschodniej, od średniowiecza po współczesność. Wśród poruszanych tematów szczególnie poczesne miejsce zajmuje problematyka miast. Redakcja dba również o prezentowanie innych poza historycznym punktem widzenia, publikując opracowania przedstawicieli nauk pokrewnych: archeologii, etnologii itp.

Jubileuszowy, XXV tom otwiera wypowiedź Redaktora. Raimo Pullat przedstawia w skrócie historię i perspektywy wydawnictwa. W dziale „Artykuły” uwaga autorów skupia się na problemach Estonii, jak zwykłe w „Vana Tallinn” postrzeganych w kontekście bałtyckim i europejskim. Anton Pärn (*Elamu interpreetimisest Eesti varases linnaehituses*, s. 29–57) przedstawia wyniki badań archeologicznych murowanej zabudowy mieszkalnej miast Estonii z XIV–XVI w. Tiiu Reimo (*Tallinna raamatuturg 17. sajandi teisel poolel*, s. 74–97), na podstawie inwentarza spuścizny (z roku 1673) Augusta Johanna Beckera, księgarza z Tallina (Rewla), analizuje ówczesną ofertę księgarską. Jak w wielu miastach Europy Środkowej obejmowała ona książki religijne (tu głównie autorstwa teologów luterańskich), prawnicze, medyczne i przyrodnicze. W spisie niemal całkowicie brakuje literatury pięknej; wyjątek stanowią dzieła klasyków starożytnych, np. Wergiliusza. Jedzeniu i napojom mieszkańców Tallina osiemnastowiecznego obszerny artykuł poświęca Raimo Pullat (*Söömine ja joomine Tallinnas 18. sajandil*, s. 133–200). Przedstawia asortyment spożywanych produktów, sposoby ich przygotowania, jak również kulturę stołu. Oprócz mocno utrwalonej tradycji, kształtowały ją wpływy Zachodu, nowinki takie jak cukier, tabaka, kawa. Ikonografii Tallina osiemnastowiecznego dotyczy artykuł Tonisa Liibeka (*18. sajandi Tallinna pildilisest jäädvustamisest*, s. 200–214). Stulecie oświecenia przyniosło ogólnoeuropejską modę na widoki miast. W przypadku Estonii źródeł ikonograficznych z tej epoki zachowało się niewiele. Popyt na obrazy miasta osiągnął tu szczyt nieco później — w stuleciu XIX. Był wówczas zaspokajany przez miejscowych artystów. Zakres kontaktów handlowych Tallina ze światem w początku XIX w., na podstawie korespondencji tallińskiego domu kupieckiego Mayera, przedstawia Peet Sillaots (*Ühe Tallinna kaubamaja tegevusest 19. sajandi algul*, s. 216–243). Wśród ok. 250 adresatów handlowej korespondencji znajdujemy m.in. 70 firm z Petersburga, ok. 60 z miast północnych Niemiec, ok. 50 z miast innych krajów nadbałtyckich.

¹ Omówienie wcześniejszych tomów zob.: M. Bogucka „Zap. Hist.”, t. LX, 1995, z. 4, s. 128–129; tejsze, „Kw.HKM”, R. L, 2002, nr 2, s. 238–240; A. Klonder, „Kw.HKM”, R. LV, 2007, nr 3–4, s. 373–374, i tamże, R. LVII, 2009, nr 2, s. 323–324.

² Członkowie: Maria Bogucka, Henryk Samsonowicz; korespondenci: Edmund Kizik i Andrzej Klonder.

W dziale „Przeglądy badań” zwracają uwagę: podsumowanie ostatniego ćwierćwiecza badań nad historią miast Węgier w średniowieczu i dobie wczesnonowożytnej (István H. Németh, Katalin Szende, *Research on the Towns of Medieval and Early Modern Hungary since 1989*, s. 266–294) oraz prezentacja najnowszych opracowań historii miast w Norwegii (Finn-Einar Eliassen, *Urban history in Norway*, s. 295–303). Resztę tomu wypełniają, jak zwykle bogate, działy omówień i recenzji. Tym razem w polu obserwacji, oprócz estońskich, znajdują się wydawnictwa niemieckie, szwedzkie i polskie.

Wartość tomu dodatkowo podnosi Bibliografia zawartości wszystkich 25 zeszytów wydanych od roku 1991 (s. 450–528). W porządku alfabetycznym (wg autorów) zestawiono zawartość stałych działów, takich jak: „Artykuły”, „Przeglądy badań, recenzje i omówienia”, „Publikacje źródeł z archiwum miasta Rewla”, „Miscellanea”, „Kronika”. Bibliografia będzie przydatna w kwerendach do dziejów Estonii i krajów nadbałtyckich. Równocześnie dla badaczy historiografii może okazać się cennym źródłem umożliwiającym śledzenie zachodzących na przełomie wieków XX i XXI zmian zainteresowań historii i dyscyplin pokrewnych.

A. Klonder